

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Г.С. СКОВОРОДИ
ПОЛТАВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені В.Г. КОРОЛЕНКА

Український мовно-літературний факультет імені Г.Ф. Квітки-Основ'яненка
Кафедра зарубіжної літератури та слов'янських мов
імені професора Михайла Гетманця

**«ВЕЛИКЕ І ВІЧНЕ...»:
МИХАЙЛО ФЕДОСІЙОВИЧ ГЕТМАНЕЦЬ**

**Матеріали
Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю**

(16-17 вересня 2023 року)

УДК 80
В 27

<https://doi.org/10.5281/zenodo.8405964>

Редакційна колегія:

Голобородько К.Ю., Козлова А.Г., Радчук О.В., Тучина Н.В. / за
загальною редакцією Криворучко С.К.

Затверджено редакційно-видавничою радою
Харківського національного педагогічного
університету імені Г. С. Сковороди
Протокол № 9 від 20.09.2023

В 27 «Велике і вічне...»: Михайло Федосійович Гетманець: матеріали
Всеукраїнської наукової конференції з міжнародною участю (м. Харків, 15–16
вересня 2023 року) Харків: ХНПУ імені Г.С. Сковороди, 2023. 157 с.

Матеріали конференції є вшануванням пам'яті з нагоди 100-ої річниці з дня народження українського літературознавця Михайла Федосійовича Гетманця, якого вважають своїм учителем науковці багатьох університетів України, учителі шкіл. Він є фундатором наукової школи «Історія і теорія літератури в полікоординатному вимірі», відомим дослідником «Слова о полку Ігоревім», художньої спадщини та педагогічної концепції А.С. Макаренка, літературної Харківщини, автором понад 20 монографій і 300 статей із історії і теорії літератури, краєзнавства та педагогіки.

Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

© Харківський національний педагогічний
університет імені Г. С. Сковороди, 2023

Проскурін І. А. ДО ПИТАННЯ ПРО «ОЦІННІ СУДЖЕННЯ» ТА «ФАКТИЧНІ ТВЕРДЖЕННЯ»	97
Радчук О. В., Чепракова Р. В. ПІДґРУНТЯ ПОЯВИ ЛІТЕРАТУРНИХ НАТЮРМОРТІВ: НАТУРАЛІЗМ У МИСТЕЦТВІ	98
Разуменко І. В. «УКРАЇНСЬКА КНИЖКА – ДІТЯМ ЗА КОРДОНОМ»	100
Рогожа А. О. КОНФЛІКТ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ НА ПРИКЛАДІ СІМЕЙНИХ ВІДНОСИН У РОМАНІ «ЖАХЛИВИЙ ТЕГЕРАН» М.М. КАЗЕМІ.....	109
Севрук К. О. КЛАРІС ЛІСПЕКТОР ЯК ЗНАКОВА ПОСТАТЬ ЛІТЕРАТУРИ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ (НА ПРИКЛАДІ РОМАНУ «ПРИСТРАСТЬ ЗГІДНО З Г.Х.»)	106
Силаєв О. С. ТРИДЦЯТЬ РОКІВ УЧНІВСТВА	109
Скоробогатова О. О., Піскунов І. Є. ГЕНДІАДІС І ДЕФІСНІ БІНОМНІ УТВОРЕННЯ У ГРАМАТИЧНИХ НАРИСАХ ОЛЕКСАНДРА ОПАНАСОВИЧА ПОТЕБНІ	112
Солошенко-Задніпровська Наталія Костянтинівна ENHANCING FOREIGN LANGUAGE LEARNING THROUGH MULTIMEDIA TECHNOLOGIES.....	114
Трегубов Д. Г., Трегубова І. М. СВІТОГЛЯДНЕ ІСТОРИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ФОРМУВАННЯ ФОЛЬКЛОРНОГО СЮЖЕТУ «ЗВІДНИЦТВО ДІВЧИНИ».....	118
Тучина Н. В. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАГІСТРІВ У КУРСІ «ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ».....	121
Халіман О. В. ТЕНДЕНЦІЇ АПЕЛЯТИВАЦІЇ В СУЧАСНОМУ МОВЛЕННІ.....	124
Хуторна Г. П. ЕКРАНІЗАЦІЯ ЛІТЕРАТУРНОГО ТВОРУ ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ІНТЕРСЕМІОТИЧНОГО ПЕРЕКЛАДУ	127
Четверик Віктор Костянтинович EXPRESSIVE POTENTIAL OF NON-STANDARD FORMS OF COMPARISON IN POETIC TEXTS	130
Чорний І. В. ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ ВОЄННОЇ ПРОЗИ Г.Л. ОЛДІ	133
Штейнбук Ф. М. АНТИГУМАННИЙ ХАРАКТЕР РОСІЙСЬКОЇ КЛАСИЧНОЇ ЛІТЕРАТУРИ ХІХ СТОЛІТТЯ	135
Shcherbukha R. H., Vovk O. I. FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION: U-SHAPED LEARNING	136

Language Specialities]. In *Movna osvita fakhivtsia: suchasni vyklyky ta tendentsii: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf., Kharkiv, 23 liut. 2023 r.*, pp. 246–251. Nats. yuryd. un-t im. Ya. Mudroho. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10303>

Chetveryk, V.K. (2023a). Rol tsyfrovyykh tekhnolohii u samostiinomu vyvchenni inozemnoi movy: perevahy ta nedoliky [The Role of Digital Technologies in Independent Foreign Language Learning: Advantages and Disadvantages]. *Informatsiini tekhnolohii v osviti ta nauksi: zb. nauk. pr. III Mizhnar. nauk.-prakt. konf., 13*, pp. 419–424. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/11667>

Chetveryk, V.K. (2023b). Vykorystannia mobilnykh zastosunkiv pry vyvchenni inozemnoi movy yak zasib orhanizatsii samostiinoi roboty zdobuvachiv vyshchoi osvity [The Use of Mobile Applications in Learning a Foreign Language as a Means of Organizing Independent Work for Higher Education Students]. In *Movna osvita fakhivtsia: suchasni vyklyky ta tendentsii: materialy V Vseukr. nauk.-prakt. internet-konf., Kharkiv, 23 liut. 2023 r.*, pp. 282–288. Nats. yuryd. un-t im. Ya. Mudroho. URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/handle/123456789/10302>

**СВІТОГЛЯДНЕ ІСТОРИЧНЕ
ПІДГРУНТЯ ФОРМУВАННЯ
ФОЛЬКЛОРНОГО СЮЖЕТУ
«ЗВІДНИЦТВО ДІВЧИНИ»**

**Трегубов Д.Г., Трегубова І.М.
(Харків, Україна)**

<http://orcid.org/0000-0003-1821-822X>

<http://orcid.org/0000-0002-0787-8882>

Фольклор за своєю основою є зародком формування та розвитку літератури. Наприклад, українська балада, як і дума, пішли від жанру «слова». Тривалий час розвитку фольклорних жанрів вони не мали письмового закріплення. За втрати значущості певних обрядів багато з них набули родинно-обрядових, соціально-побутових ознак або баладних рис. Тому у фольклорі виникло багато нашарувань

світоглядів різних часів. Це надає цінний матеріал для аналізу, але створює проблему у вигляді розділення історичних нашарувань. Основою формування фольклору був речитативний супровід рухових (танцювальних) обрядів, які пов'язані зі світоглядними уявленнями про життя сонця та містять фрагменти мітології (Trehubova, 2021). Відповідні обряди втілювали, використовували для магічної дії, інсценували фрагменти з життя богів. Цікавим для розгляду є сюжет «звідництво дівчини», який теж набув баладних рис. За попереднім аналізом у ньому помітні натяки на календарні, шлюбні й посвятні обряди (Trehubov, 2022).

Можливість виявлення в українському фольклорі елементів архаїчного походження зберіглася, оскільки багато формул залишилося в піснях, і системний підхід показує наявність у них інших сенсів глибинного змісту. За сюжетом «звідництво» відбувалися події: пригощання дівчиною чоловіків, підмовляння дівчини, подорож по декількох світах, відмова дівчини «стлати ліжку», загибель дівчини з сосною, що горить, або у Дунаї, промовляння дівчиною про порушення соціальних норм. Використано формули (Trehubov, 2022): «три» – цільність побудови світу, частин життя; «три частини шляху» – тройдереву; «напої» (горілка та інші) – дощі та інші прояви богів; «три гостя» – свати; «дерево, яке начебто горить» – осяяння на світанку сонцем верхівки; «сосна» – дівчина, наречена; обрізання або спалювання «коси» – ініціація одруженого стану; «дунай» – розлив річки; «обіцянки кращого» – пояснюють згоду на подорож; «слова від дівчини» – визнання порушення «табу» та звертання до чоловіка, який чомусь знаходиться неподалік; «шинкарка-Галя» та «козак» – «молодята». Але такі пояснення не враховують архаїчних засад формування сюжетів аналогічного змісту.

Натяк на весняну пору можна побачити в формулі «дунай» (як повинь) та іноді співають: «горіла сосна..., дівчина гарна, як весна». Напрямок подорожей за сюжетом від Дону або у напрямку Дунаю, тобто герої мають солярний рух. Події також схожі на шлюбний обряд, оскільки у весільних піснях співають «Горіла сосна... Іскорки на (дівчину) падали, Хлопці за нею плакали», обрізання або спалювання коси проводили під час шлюбного обряду та інше (Pashnyk, 2022). Язичницька обрядовість заснована на фазах «життя» сонця: Коляда, Ярила, Купала, Овсень, а також Світовид (Білобог),

якого пов'язують зі Світовим деревом та вшановують на осіннє рівнодення (Voytovych, 2007). На різдво Сонця використовують атрибут «дідух», схожий на тройдереву (Світове). На тройдереву схоже й весільне гільце. Зустріч літа з весною, початок весільного періоду святкують на Купала, коли пора Ярили змінюється на пору Перуна-Громовика. Шлюбна ініціація дівчини та архаїчне весілля відбувалось за сценарієм (Trehubova, 2021): свати дівчини перевозять її через невпорядковані світи, косу-змію прикріплюють до сосни до зустрічі з сонцем, прохання дівчини про порятунок, торкання Сонцем верхівки сосни, відрізання коси «молодим», дівчина кидається у «дунай» зі словами (до нареченого) «хто ме доплине – того я буду».

У фольклорних сюжетах проявляється мітологічний світогляд з описом дій богів та способом їх врахування у ритуалах. У сюжеті «звідництво» проглядається ритуал зміни соціального статусу молоді шляхом інсценування дій богів. Місце проведення ритуалу співпадає з традиційним – на межі світів («ліс–річка»). Водна поверхня є земним аналогом неба, оскільки відбиває небесні події. Вода, як і блискавка, приходить з неба, тому річка є його аналогом. Це дозволяє інсценувати небесні події діями біля річки, пройти шляхом через «небо», як і Сонце.

Іван у купальських піснях постає образом сонця: «...красний павичу,... пане Йване... Пустимо стрілку, як грім по небу; / ...кіньми, як дрібен дощик; / ...шаблями, як сонце в хмарі!». Пошуки дівчини Іваном з випусканням стріли є у казці «Царівна-жаба». Царівну переносе Кошій за тридев'ять земель, що можна розуміти як рік – «3+9», де 3 – зимові місяці; або як тройдереву, де «3» – перше розгалуження, «9» – друге. Іноді полонянку Кошій називають Зорею. В цих подіях можна побачити пошук Білобогом своєї нареченої Дани, яка чекає на нього, як Настечка чекала на милого, коли «дїброва палала» та «цебром воду носили». Касуня пливла річкою у святий день Купала – «красна Касуню... в часі весілля», Настечка світилася віддзеркаленим світлом (леліла), і перша, і друга чекали нареченого. «Дїброва палала» – осяяння світанком зеленого лісу. Тоді ці два образи є варіантами пісенного втілення відбиття сонця – богині Зорі. «Дунай» – це «свята» річна вода на Великдень та Купала, межі весни, коли йде час Ярили. Тоді, персонажі сюжету «звідництво» імітують дії богів, що надає їм ініціацію, а сосна виконує роль обрядового тройдерева.

REFERENCES

Trehubov, D., & Trehubova, I. (2022). Initsiatsiyni elementy fol'klornoho syuzhetu "zvidnytstvo divchyny" [Initiation elements of the folklore plot "girl seduction"]. *Kul'tura Ukrayiny – Culture of Ukraine*, 76, pp. 57–63. Available at: <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/15478> [in Ukrainian].

Trehubova, F., & Trehubov, D. (2021). Doslidzhennya dramaturhiyi pervisnykh khorovodiv vesnyanoho tsyklu [Research of dramaturgy of primitive round dances of a spring cycle]. *Kul'tura Ukrayiny – Culture of Ukraine*, 74, pp. 90–97 [in Ukrainian].

Pashnyk, S.D. (2022). Sosnu pidpalyly – Halyu zamizh viddaly [Pine was set on fire – Galya married gave]. *Ridna vira – Native faith*. Available at: <http://ridnovir.in.ua/index.php/statti/233> [in Ukrainian].

Voytovych, V. (2007). *Henealohiya Bohiv davn'oyi Ukrayiny* [Genealogy of Gods of ancient Ukraine]. Rivne: Voytovych [in Ukrainian].

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ МАГІСТРІВ У КУРСІ «ТЕСТОВІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТІ»

Тучина Н.В. (Харків, Україна)

<https://orcid.org/0000-0001-7860-0688>

Компетентнісний підхід до організації навчання і формулювання його цілей вимагає спрямованості на формування насамперед професійно-методичної компетентності магістрів, які навчаються за освітньою програмою «Англійська мова і література в закладах освіти», тобто здатності здобувачів вирішувати професійні завдання в ході іншомовного освітнього процесу, спираючись на отримані знання психолого-педагогічного, мовознавчого і літературознавчого характеру, сформований репертуар методів і прийомів та набутий досвід під час практики в закладах освіти.

Безпосередньо на формування професійно-методичної компетентності зорієнтовані курси «Методика навчання англійської мови і літератури різних